„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску:	Србију, Црну Гору и др. стране земље	
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 242. У Новом Саду, у петак 9. (22.) децембра 1911. Година XXVII.

На прелому.

Ако сви знаци не варају, Угарска се налази на *прелому*. И у Угарској се обистињава оно, да уметне политичке творевине не могу бити дуга века. Опсенарство се мора показати као опсенарство, да истина, сушта, правцата истина мора пробити те доћи на површину.

Што данас бива у угарском сабору, то *није* природан, већ неприродан течај државнога живота.

Кад се мађарска коалиција сама у себи срушила, требало је у Угарској створити нормалне, редовне прилике у државном животу. Те прилике требао је створити *гроф Куен-Хедервари*. Истина, Мађари га *нису* симпатично дочекали. За њих је он био „*Граничар*“, изасланик бечке камариле. Али тим веће уздање су имали немађарски народи. Ови су у том уздању мало *одахнули*, јер је требао престати онај ужасни притисак, оно гоњење немађарских народа, које је мађарска коалиција извршавала, те пунила тамнице у Вацу и Сегедину. Место уздања немађарских народа настало је велико *разочарање*. Гроф Куен-Хедервари поступао је против немађарских народа по шовинистичком рецепту грофа Стевана *Тисе*. Немађарски народи нису захтевали никакав изниман положај, никакву протекцију, него да буду само у свему *изједначени* са племеном, које влада у Угарској. Али последњи избори за угарски сабор у години 1910. били су наука и за немађарске народе, и за Мађаре. Немађарски народи су при изборима *горе* били гоњени, него и Мађари, а ови су *на себи самима* морали искусити оно, што су све досадање мађарске владе чиниле против немађарских народа. Гроф Куен-Хедервари употребио је при изборима и против Мађара оно, што су немађарски народи искусили од стране свију досадањих мађарских влада и мађарских странака: *да у сабор сме ући само онај кандидат, кога хоће влада.*

Да! Ти избори од године 1910. морали су отворити очи и Мађарима и Немађарима. Такови избори за угарски сабор, као што су били године 1910., сасвим су *јединствени*. Тим је изборима доказано, да угарска влада може да *прави изборе, какве она хоће*, да саставља сабор, какав она жели, па да створи себи *већину*, каква је њој по вољи. Према томе избори године 1910. *нису* ни били избори, већ *именовања*. Гроф Куен-Хедервари могао је, да је хтео, искључити из сабора и оне мађарске државнике и политичаре, који данас седе у сабору као опозиција. Али то је нешто, што *није* желео ни Беч.

Данас се мађарске новине ни мало не устручавају те казују, да је за изборе од године 1910. потрошено више од **30** милијона, па се не устручавају рећи, да данашњи *угарски сабор није истинито представништво Угарске*, већ да је оно, што је *створио гроф Куен-Хедервари, једно опсенарство.*

И баш због тога, што је у угарском сабору *опозиција* прави израз воље мађарскога народа, има у њој и толико снаге, да је могла са *успехом водити опструкцију*. Ево је месецима опозиција опструкцијом, и то најстрашнијом, техничком опструкцијом осујетила саборски рад, а у тај рад спада у првом реду то, што се у Бечу хоће да протуре *војнички закони* са повишицом рекрута и дотичним војничким огромним трошковима.

Ту је ствар запела у угарском сабору, а то је узрок томе, што *ствар мора доћи до прелома.*

Опозиција је пристала на то, да се прекине расправа о војничким законским предловима па да се стави на дневни ред расправа о *државном прорачуну*. Међу тим ће опозиција престати са опструкцијом, док се не сврши државни прорачун. То је било онда оно, што се назвало *примирје* међу опозицијом и владином странком. Државни прорачун истина још није изгласан па не ће моћи ни бити изгласан до 1. јануара 1912. Влада ће се морати задовољити индемнитетом.

Али ево јануара престаје примирје а *настаје опет опструкција*. Шта сад?

Хоће ли влада скрштеним рукама гледати *наставанак опструкције*? Јасна је ствар, да влада грофа Куена Хедерварија, иако је задобила саборску већину, није испунила оне наде, које је у њу ставио Беч, па до сад *није* могла продрети са војничким предловима.

Мађарска опозиција пожурује опште право гласа, а у том су сагласни и немађарски народи. Опозиција хоће опште право гласа, па онда такав сабор, састављен на основу општега права гласа, нека се одлучи, хоће ли примити војничке предлоге или не. Јесте! Али онима у Бечу се *жури*, јер политички положај услед италијанско-турског рата је такав, да може изазвати монархију на какву ратну акцију. С тога данашњи *прелом* кулминује у томе, да се бечка влада мора одлучити на *пад* грофа Куена-Хедерварија *па да пактира* са мађарском опозицијом, која ако би примила војене предлоге у неком делу, да онда *прими владу* уз неке уступке у погледу мађарскога језика и команде у заједничкој војсци, што садржава већ предлог одбора деветорице, састављен још пре неколико година.

Јасна је ствар, да данашње стање на угарском сабору не може дуго постојати. Ниједна влада на свету не може трпити такву опструкцију, као што постоји у угарском сабору, и која треба да се настави месеца јануара 1912. Ако би пак гроф Куен-Хедервари са својом већином променио саборски пословни ред против опструкције, настало би оно, што је било у угарском сабору године 1905., да опозиција разори све, што је у саборници, па да онда Беч нареди да домаршира војска и растера сабор.

Према томе су на догледу важне промене у Угарској. *Прелома мора бити.* Желети би било, да при том прелому Мађари буду према немађарским народима мудрији и праведнији, јер само би онда свака промена у Угарској могла бити корисна и за немађарске народе, и за саме Мађаре.

⊙

Пред годишњу главну скупштину

„Друштва за српско народно позориште“.

Прексутра, у суботу 10. (23.) децембра ове године одржаће се у Новом Саду главна скупштина »Друштва за српско народно позориште« у 9 сати пре подне.

Ма да ова скупштина по уставу друштвеном треба да се одржава у пролеће, она се од године у годину увек тек на крају године сазива. Кад се је пре неколико година централна управа састојала из старијих људи, онда су млађи чланови друштвени између осталих приговора и тај чинили, што се скупштина никад

ЛИСТАК.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

VI.

— Нова субрета. — »Хамлет«. — »Луксенбуршки гроф«. —

Оперета се већ са свим улагала у милост новосадском српском свету. То је нешто, што је ту и што се — да применим само теорију старог Лајоша у »Јесењим маневрима« — не даје излицитирати. Па како ће сад тај dernier cri de guerre извесно одјекнути не само до досадашње наше позоришне провинције, него се зар разлегнути и по Босни и Херцеговини, то управи не остаје друго, до ли да попуни или, рецимо, појача оперетски солистски кадр добром, вештом, несташном субретом или, као што то у нас сад милују да кажу, субреткињом, схваћајући зар француску од Шпањолаца узету soubrette, која управо значи оно, што Немац означава умалицом Kammerkätzchen, тако, као да је етимологијски мобилна те да има и свој мушки род. Управа је ту јемачно пошла са гледишта, да није с горег, имати и две субрете, које ће наравно развити утакмицу те у њој свака дати своје најбоље, а то ће публици, којој управа и хоће и треба да угоди — силом или да останем код оперетског тона, пасивном ресистенцијом хтети је в а с п и т а т и, било би одвећ ризично — само добро доћи па је још јаче оковати за позориште, можда већ и тако јако, да ће се окови, сад још злаћани, прометнути у праве железне те и затиштати. Можда некад а можда и скоро. Но за сад још стоји тако, да се и у нас окорно, тривијално да речем: као Кађ, држи чињеница, с којом се, као што згодно опази пре негде Оскар Блументал, морао погодити и велики Олимпљанин Гете, кад је руководио вајмарско позориште, а и други још ваљани драматурзи и позоришни управитељи. Та чињеница казује, да се радни план сваког позоришта не одређује вољом његова управника, него плебисцитом гледалаца, који своје гласанице предају на позоришној благајни. Па кад је један Гете не само морао примати, него и лично одано инсценисати Коцебуове лакрдије, што да онда управитељ српске народне позоришне дружине буде, што рекао Немац, päpstlicher als der Papst? Ено и Загреба! Оно је онде Хрватско З е м а љ с к о Казалиште, па не само да на лицу места негује уз драму и оперу још и бурлеску оперету, него је узима за руку па је води по свету, дабогме само хрватском и српском. Ено Вам и Љубљане! И онде Вам је Словеначко Д е ж е л н о Гледалишче па се онде као гошћа бани operetna pevka gospa Irma Polakova v ulogi Angéle v operetti „Grof Luksemburški“, а за ову вели љубљански neodvisen političen dnevnik „Jutro“, да је krasna и да се даје tretjič v sezoni. Све то узети на ум, хтети р а з у м е т и па ће се радо о п р а в д а т и управа или, да идемо и даље, радо ће јој се о п р о с т и т и а то ће се исто моћи учинити и према критици, којој не ће зар бити задатак само то, да се без икаква изгледа на успех тезма и надвлачи са публиком. Допада ми се то, као кад би се ко узјогунио па се испрсио пред бујицу, која јури са планина. Таман ће је зауставити! Еле оперета сад влада а ту онда није на одмет и друга субрета. Наглашавам: и д р у г а, јер не делим мишљење оних, који веле, да субрете апсолутно нисмо имали до сад. Та је друга, н о в а субрета дошла у лику Фриде Г р о с о в е, која је као добровољац ђакела Мароши у „Јесењим маневрима“ била гиздаво, живахно, окретно чељаде, вично свим оним, ђаволским триковима, без којих би се оперета тоном и колоритом дигла можда до ораторије. Фрида Гросова је з а д а н а ш њ е п р и л и к е свакојако аквизиција, само ће се и у данашњим нашим позоришним приликама морати мало аклиматизовати нашем оперетском укусу, који је још о неколике степене ближи тачци смрзавања, него тачци врења. Јасније речено: било би сувише, кад би се баш све оне бримборије, којима Мицика Цверенцова и Луїза Картушова пакињуре своје креације, пренеле амо до нас. Ипак смо ми још мало од оне багре, с које је тешко сљуштити оно Кирјањино с о с м е р о с! Дакле само умерено! Имати на уму сву публику, не тек блазиранији јој део, па шат се погодимо и сложимо!

Шекспиров „Хамлет“ нам је овом приликом донео не и пуну кућу, као што би требало, да је среће, него само занимних новина. Али пре но што бих забележио овде и на вредност им оценио те новине, ваља ми се, ма и најкраћим потезом, осврнути и на старине, новије до душе, па регистровати, да је наш В а с и ј е в и ћ и опет пренео Хамлета преко позорнице на свој начин паметно и смишљено те не само вадио из улоге оно захвално, што се намеће и само, него се успешно гњурао и у дубљине, до којих досижу само одабрани, те онде нашао ону сјајну фасету, на којој је јасно записан онај врашки soliloque »To be or not to be«. Од шест важнијих новина далеко је на првоме месту краљица Гертруда Милке М а р к о в и ћ к е. Освајати, па и по цену, да се притаји и јуначки савлада, спада такође међу силне врлине, које красе нашу првакињу. Куртоазија захтева, да на другоме месту споменем Офелију Драге М и л о ј е в и ћ е в е. Уметничка физиогномија те младе глумице више нагиње патњи без роптања, оном, што је скроз и скроз мученичко, него борби, отпору пркосу. А Офелија је таква патница, да и обешења-

не одржава у време, које је уставом одређено. Али од како је та централна управа нашег позоришта прешла у руке млађих, одушевљених пријатеља нашег позоришта, ми видимо, да се ни у томе није много променило, јер у пролеће — као уставом прописано време — није одржана ни једна скупштина, него тек само изузетно у месецу септембру одржана је једанпут, иначе увек тек на крају године, па тако и сада.

Из тога се даје закључити, да *они разлози*, који су спречавали код пређашње, старије централне управе одржање главне скупштине позоришне у доба, по уставу одређеном, *да те пречоне постоје и сада* и да узрок и пре није био у нехатности, него у неминовним околностима. Али шат се и те неприлике једном санирају!

Лањска главна скупштина позоришна била је од велике важности, јер су на њој донесене резолуције, које дубоко засецају у живот и опстанак нашег позоришта као националне установе.

Ми ћемо те резолуције због њихове значајности да изнесемо поново пред нашу јавност. Оне гласе овако:

1.) Образложеним представкама обратити се на све српске новчане заводе и на све оне знаменитије политичке општине наше отаџбине, у којима живе Срби у већем броју, да одреде извесну годишњу своту из своје благајне на потпору овог српског културног завода.

2.) Позвати у свези с тиме главније представнике Србе у тим општинама, да се најенергичније заузму, како би се у њихову месту представништво томе позиву одазвало.

3.) Обратити се на народно-црквени сабор и на све главније црквене општине српске у митрополији карловачкој ради сличне годишње припомоћи српскоме народноме позоришту.

4.) Упутити управни одбор „Друштва за Српско Народно Позориште“, да испослује дозволу код босанске владе за представе нашег позоришта у Херцег-Босни.

5.) Обратити се једним манифестом на народ српски ради годишњих прилога од стране појединих имућнијих Србаља, чега ради би се у свима већим нашим општинама имали образовати одбори.

6.) Обратити се на Србе посланике на државном сабору, да се у случају нужде заузму на надлежном месту, како би се могуће тешкоће извршењу ових закључака отклониле.

Од тога доба, од кад су донесене те одлуке, прохујала је ево читава година дана и тек је један део њихов извршен. Као што видимо из извештаја Управног Одбора, *извршене су ове тачке тих резолуција*. Наиме, добивена је концесија за представе у Босни и Херцеговини и упућена је молба ради новчане годишње припомоћи на сабор босански, на бана хрватског и на град Дубровник. А умољени су сви српски новчани заводи, да сталним **ГОДИШЊИМ** приловима материјално потпомогну српско народно позориште. Од вароши Новога Сада добивена је потпора од 3000 Круна, *али не годишње, него само за сада, кад је позориште у Новом Саду.*

Не може се дакле рећи, да није ништа урађено, али не може се *ни што рећи, да је урађено све оно, што се могло урадити.*

Тако н. пр. није извршена потпуно прва и друга тачка тих знаменитих резолуција. Није се обратио управни одбор »Друштва за српско народно позориште“ **на наше црквене општине**, и на народно-црквени сабор ради годишње материјалне потпоре.

Па није се обратио на *све оне знаменитије* **политичке општине** *наше отаџбине*, у којима живе Срби у велику броју и на главније *Србе представнике у тим општинама* с позивом, да пораде на томе, да се **годишња** потпора одреди српском народном позоришту.

Све наше веће црквене општине одазвале би се томе зацело, а кад би се свом снагом *представници Срби* заузели код политичких општина тако, као што су се заузели у Новом Саду, — било би зацело и ту резултата.

Зар се то не би могло испословати **у Панчеву, па Земуну, па Кикинди, Бечкереку, Сомбору, па Бечеју, Сентомашу, Вршцу, Митровици, Вуковару, Осеку** и т. д.? Ми држимо, да би се могло.

Морамо признати, да сматрамо за велику добит, што смо *ревносним заузимањем дра Ђуре Трифковића, председника позоришном одсеку, прибавили концесију за Босну и Херцеговину*, а можда ћемо добити оданде и годишњу материјалну припомоћ. У тим српским покрајинама имаће ова наша лепа народна установа обилато и широко поље, да врши своју велику културну и националну мисију. Али *не оперетама* и оним представама западне блазиране хиперцивилизације, која тражи нове и нове дражи за своја засићена чула. То треба да оставимо немачким „културтрегерима“, који ће и тако тражити своје жртве у том још непокваренoм српском свету. Ми нисмо противни неговању песме и музике — а **особито српске народне и у народном духу**. Та и то је саставни део позоришне уметности, али само до извесних граница.

Наше српско, наше народно позориште, није позвано, да буде разбибрига дневним радом уморених живаца или још нешто — горе. Оно је од великих родољуба српских основано у тој цели, да буде **школа народу** у свима *оним врлинама, које човека чине човеком и уздижу га у моралне висине.*

А за то имамо довољно извора из тужне, али узорне прошлости српске, а поред тога у толиким дивним умотворинама највећих генија европског запада.

Верујемо у добре интенције наше позоришне управе, али не можемо прећутати, да смо из овогодишњих досадашњих представа наше позоришне дружине у Новом Саду добили импресију, као да се *и сувише пажње поклањало неговању „лаке“ музике оперетских представа*, а доста занемарило поље **класичних и народних драма**, које у првом реду дају васпитни тип сваком *народном* позоришту, као једној врсти практичне школе.

Кад се у недељним представама за народ дају оперете, као што су „Јесењи маневри“, „Нитуш“ и друге, — место српских народних драма, *онда се национално позориште неприметно ал' сигурно све више удаљује од своје првобитне и узвишене цели.* А то се може готово математски доказати. Крива линија изнајпре једва се примети, али што се већма удаљује од исходишта свога, све кривљом постаје.

Па онда су опере и оперете скупе ствари, као што то показује наш позоришни буџет. Такве издатке не може дуго издржати наш народ. То не треба заборавити.

Ми са неком бригом пратимо рад наше позоришне дружине, од кад је пошла тим правцем, у зебњи, да не ће залутати и од свога *народнога* задатка удаљити се!

Народ наш троши силне своје новце на ово *народно* позориште. Многе своје хиљаде жртвује годишње на те цели. До сад га за ових 50 година од његова постанка кошта ово позориште до близу један милијон форината. А зашто он толико жртвује? Зато, што гледа у њему једну *културну установу, као заштиту свога националнога бића.* Но ако би то позориште пало на гране простог *забавног* организма, онда је штета за сваку крајцару. Онда боље да се претвори у приватно спекулативно подузеће, *које ће служити равним пролазним променама модернога укуса*, па нека иде у њега свако онда, кад хоће да се мало разоноди. Али у *народно* позориште идемо по дужности, — из родољубља, па имамо право и да тражимо оно, што је сходно тој цели. Код народног позоришта треба позориште да управља укусом публике а не обратно.

На годину се навршује *50 година од постанка српског народног позоришта.* Како чујемо, Управни Одбор закључио је, учинити предлог главној скупштини, да се свечано прослави педесетогодишњица ове лепе народне установе, док је дружина још у Новом Саду.

Ми бисмо желели, да том приликом видимо нашу позоришну дружину на оној висини, на којој је и пред *нашим и страним светом толико пута и себи и народу свом образ осветлала*: на правој уметничкој висини.

Један глас из публике.

ковић Хајне не може а да је — де душе мало и шегачећи се Шекспиром — на пожали. Das arme Ding, armes Kind, arme Ophelia, armes Mädchen! Arm па arm! И одиста је тако а то је Драги Милојевићевој пошло за руком да потврди својим лицем, нарочито очима, па и говором, овим само дотле, док се са благим речима није у коштац ухватио онај кобни грч, који немилостиво стегне вилице те не да слоговима, да се течно, слатко слију с усана, онако, како се кренули са душе. Но воља, којој не одоле никоје сметње, па амбиција, која вољу крепи, њих две ће учинити своје и код Драге Милојевићеве па ћемо од ње још добити и беспрекорну Офелију. На трећем је месту Спасићев први глумац, који стихове о Ахилејевићу Пиру-Неоптолему и о Пријаму рецитује снажно и јасно, на четвртом Динићев Полоније са згодном примесом ненамерна те ганутљива хумора, на петом Димитријевићев краљ Клаудије са крупним тешким гласом и примереном, краљевском мирноћом и у грижи и у пакости, на шестом Гошићев Лаерте, заносно јуришало, о једно око и презаносан, али бар са чистим изразом братске милоште. »Хамлет« се са овим новинама даје гледати, па ма и даље са историјском закрпљеном црвеном завесом у елсинорским краљевским дворима.

Лехаров »Луксенбуршки гроф« нешто се истина такмачи у текстовној фриволности са »Чаром валцера« Оскара Штрауса па га не достиже, али својим мелодијама допире до њега, ако не и преко њега, па тим лепљивим мамком хвата, привлачи, стеже. Није дакле чудо, што се новосадски српски свет и опет раздрагао па не да »Луксембуршкога грофа« ни... па ни за Шекспира. Но питање је, да ли би мелодије саме собом палиле толико, да нису затекле у српској народној позоришној дружини и дорасле и вољне тумаче. Султана Савићка-Цијукова је као богато и укусно одевена Анжелика дала неоспорно више, но и у једној од досадањих својих оперетских партија. Њен красни орган је овде имао некако више маха, могао се сав размахнути те одати и оне своје лепоте, које у скученијим партима остану у закутку, скривене. Лепосава Јовановићка, жива и адретна, као вазда, уз то децентна и умерена у оперетској плахости, као сваки пут, начинила је од Жинете мио лик. И Марта Тодосићка се као стара успаљеница грофица Стаза Кокочева умела да нађе у оперетском милијеу. Крањчевић је у натписној улози добио прилике, да и опет задиви својим симпатичним дурашним тенором и одмаклом певачком техником. Динуловић, кад брже већ и љубимац све публике, донизао је свог подаграстога кнеза Василија Василијевића тик до Валерштајна и Пфеферкорна, који су му онако верно били на руци кад је ваљало продирати. И опет не могу а да се не сетим и Цвијановића, који свој свежи орган нештедице сипа у Лехарове мелодије, а тако исто и Вукосаве Цвијановићке, која као мушкарче сваки пут и изгледа и говори детињски мило. Рекох, како јесте, па сад и опет чекам, да чујем замерке, како ове године све хвалим, а преклане сам — веле — све грдио. Ала се то тако лако каже, кад се говори насумце, од ока или од крајње непажње, чега ли!

Јован Грчић.

Италијанско-турски рат.

Из Цариграда јављају, да у тамошњим политичким круговима све више отима маха уверење, да што пре ваља распустити турски сабор (који баш у ово опасно доба проводи време у гнусним страначким свађама), како би се могли отпочети преговори ради склапања мира. Услед тога све је вероватније, да ће заступничка кућа усвојити измену турског устава (по којој ће измени султан моћи распустити сабор без питања сената), па ће после тога одмах распустити сабор. У тој ствари је младотурска странка у понедељак одржала тајну конференцију. На основу свега тога може се веровати, да се приближава време, кад ће се Турска ипак решити за обустављање бесцелног, али уз то опасног рата.

— Колебљиви султан и мирољубиви велики везир. —

Цариград, 6. (19.) децембра.

Јавно мњење турско врши притисак на министре, да треба продужити рат. У одличним политичким круговима говоре, да је јуче било раздражена саветовања између султана и великог везира Кучук-*Сајид*-паше. Султан је противан преговорима о миру и рекао је Сајид-паши, да ће се *пре одрећи престола*, него што ће потписати спис, којим се одриче афричких насеобина; пре ће изгубити престо, него што ће пустити да Турска изгуби Триполис и Киренајку. Разговор султанов са великим везиром био је врло раздражен, јер је велики везир султану доказивао, да је немогуће продужити рат, кад велике силе држе страну Италији. Сајид-паша је султану попретио, да ће он дати оставку. Положај чини тешким ратни министар Махмуд-Шефкет-паша, који је султану испричао, да је расположење у турској војсци ратоборно. Султан се још колеба.

Адмирал Обри код куће.

Рим, 6. (19.) децембра.

Врховни заповедник италијанске дејствујуће флоте, адмирал *Обри*, отпутовао је у Таранто, где су усидрени његови убојни бродови.

— Са бојишта. —

Триполис, 6. (19.) децембра.

(*Службено*). У Триполису, Аин-Зари, Тађури и Хомсу није се догодило ничега новога. Према макониграму из Бенгазија и тамо је стање непромењено.

— Енглеска је опет ућарила. —

Лондон, 6. (19.) децембра.

Енглеска се погодила с Турском, да Мисир (у коме су Енглези господари) поседне луку Солум у Киренаици. Тиме је Енглеска добила врло важну флотску основу, која потпуно чини безвредносном италијанску флотску основу у Тобруку.

— Турска нигде нема пријатеља. —

Цариград, 6. (19.) децембра.

У овдашњим дипломитским круговима је јавна тајна, да је турска влада огорчена на енглеског намесника у Мисиру (Египту) лорда *Киченера*, јер не допушта, као до сада, да се турско оружје и муниција преноси кроз Мисир. Још пре кратког времена прошли су у Триполис кроз Мисир знатни транспорти оружја и лорд Киченер никада није приговорио томе, сада пак у опште не трпи то и у том смислу је дао упутство мисирским царинским властима.

Они француски авијатичари, који су са својим справама за летење хтели да преко Туниса допру у Три-

полис, јер их је турска ратна управа најмила за бојиште, задржани су у Тунису. Италијанско посланство протестовало је код француских власти, које не дадоше авијатичарима даље.

Париз, 6. (19.) децембра.

Оне машине за летење, које је париско авијатичарско друштво наручило за рачун турске владе, преко Холандије иду у Цариград, а оданде јако заобилазним путем мисле те аероплане да пошљу у Триполис. Али данас је у Париз стигао заступништву авијатичкога друштва извештај, да холандска влада прави тешкоће отпремању летећих машина, јер ће ове прогласити за ратну контрабанду.

*

Варварство турских официра.

Ратни дописници, који својим очима видеше измрцварене лешеве италијанских војника и официра, гнушају се улоге, коју су у овом случају играли турски официри. Дописник руског листа »Утро Россіи« пише: Турски официри, на челу са бившим турским вој еним агентом у Паризу мајором *Фети*-бејем, који се ките својом културношћу и великолепним француским изговором, не само да нису спречили мучење берсаљера, које су Арапи заробили, него су *намерно оставили несахрањена мртва телеса* мученика, како би их Италијанци временом могли видети. Турски официри су заборавили не само на свој талми-либерализам, него и на основне законе части и човечности! Решили су, да унакажена телеса оставе на највиднијем месту, јер је само она освета слатка, за коју знају они, којима се хоће да освети.

Око 20 лешева нађено је у огради села, најближег утврђењу Хени. Трагови крви на белим зидовима кућа указују на то, да су *рањенике разапињали у виду крста* пробијајући им руке и ноге гвозденим клиновима од једног палца дебљине и 10 палаца дужине, какове клинове Арапи употребљавају за цепање палмових стабала. *На распете италијанске војнике* су онда *пуцали* појединачном паљбом. Лешеви, јако надувени, били су сви у стању, које се не да описати. Сви *зуби* су им *поизбијани, одсечене уши и носеви*, лице исечено ударцима сабље, *очи ископане* дрвеним клинцима, у главу забијени гвоздени клинови, а цело тело изрешетано Маузеровим куршумима. На челу изрезани крстови и усијаним гвожђем ударени жигови, *кајиши коже одерани* с леђа и груди, пребијене руке и ноге, одсечени прсти с руку, трбуси ножевима распорени: то је незнатан део оних мучења, за која вапију на небо лешеви страдалника.

Сви инострани дописници in corpore отишли су до утврђења Хени, да на позив италијанских официра фотографијама запечате и обавесте јавно мњење Европе о том, како Турска, данас уставна држава, води рат по старом рецепту, што су јој га завештали Башибозуци и Арнаути.

»Ђаволи, који лете«.

Као што је познато, италијански авијатичари не само да врше извидничку службу на својим справама за летење, него бацају на непријатеља и бомбе с висине. Поручнику *Дероди*, који је летео са војником-механичарем, десио се овај случај. Летећи над оазом, која беше у пределу, где је непријатељ распоредио своју војску, авијатичар опази, да тече бензин из резервоара. Непријатељ се у близини није дао видети. Авијатичар с механичарем, спустивши се на ливаду, латише се, да оправе резервоар. Свршивши посао и спремивши се, да узлете, Италијанци се наједаред нађоше опкољени Арапима, но ови се не усудише да се приближе „ђаволу, који лети“, него из даљине отворише паљбу на њега. Срећом куршуми, погађајући *крила* аероплану, не повредише му мотор. Авијатичари се срећно дигоше у вис. Бацивши за тим *две бомбе*, они *убише* неколико Арапа, а остале обратише у бегство.

Политички преглед.

— **Дугачка седница угарскога сабора.** Против свакога очекивања отегла се је седница заступничке куће угарскога сабора од **6.** (19.) о. м. врло дуго. Кад је председник у 3 с. после подне хтео да установи дневни ред идуће седнице, заст. Геза *Полоњи*, опазив празне клупе, затражи, да се установи, да ли је сабор способан за доношење закључака. Испоставило се, да није. Председник прекине седницу на по сахата. После паузе понови Полоњи свој захтев те се и опет показа, да нема довољан број »отаца отаџбине“. То се тако понављало до 6 сахата у вече, кад се једва искупи толико посланика, да су могли установити дневни ред. Тиме Полоњи хтеде да се освети владиној странци, што га не хтедоше пустити у делегацију.

— **Херберг у босанском сабору.** Из *Сарајева* јављају: На 24 сата из сабора искључени зирилац Шериф *Арнаутовић* и заступник др. *Карамехмедовић*, напустили су у подне 6. (19.) о. м. саборницу, у којој су и *преноћили*. Оба ова муслиманина су од саборнице направили прави *херберг*: наместили себи кревете у саборници, најели се и напили, примали посете па онда легли да спавају. Карамехмедовић је писао председнику сабора В. *Шоли*, да су њих двојица још у саборници после искључења, и позвао је председништво, да их силом истера. Но Шола се није обавре́о на ту детињарију. Српски посланици ће да узму у заштиту председништво, али ће протестовати против назадњачког пословника. Арнаутовић је сада дао изјаву, да није присталица владин.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 8. децембра 1911.

— **Српско Народно Позориште у Новом Саду.** Вечерас се, први пут, овде у Новом Саду научена, даје Грилпарцерова »Сафа«, коју велике глумице износе, кад су раде да покажу силину свог дара и неодољиву моћ своје уметничке личности. Славни аустријски песник Грилпарцер (Franz Grillparzer, 1791.—1872.) спевао је »Сафу« у својој двадесетшестој години, кажу: за неколико недеља, што но реч, на душак, пошто је на годину дана пре тога написао своју »Прамајку« („Die Ahnfrau«), пошавши стопама оних немачких драматичара, који су писали оне недотупавне т. зв. Schicksalstragoedien. Први пут је Грилпарцерова »Сафа« приказана била у бечком Burgtheater-у 21. априла 1818. а прва је Сафа била славна Шредерка (Sophie Schröder, 1781.—1868.). Садржина те Грилпарцерове жалосне игре у главном је ово: Лепи младић Фаон види приликом олимпијских утакмица славну песникињу Сафу, коју је он одавна већ, ма и незнану, ценио, а она га поведе собом у свој завичај на острво Лезбос у намери, да пође за њ. Али Фаон се ту позна са млађаном и лепом Сафином робињом Мелитом па се загледа у њу. И Мелита заволи њега те је Фаон најзад наговори, да побегну, пошто је Сафа пре тога хтела крадом Мелиту да уклони на Хијос. Но Сафин верни стари роб Рамнес ода бегунце те их Сафа силом врати натраг. Фаон сад моли Сафу, да му даде Мелиту. Сафа најпре круто одбије ту молбу, но кад види, да је Фаон и онако изгубљен за њу, она племените благослови двоје драгих па онда у болећивој резигнацији скочи у море и удави се. Сафа ће вечерас у нас бити у најпоузданијим рукама, у рукама гђе Милке *Марковићке*. Мелиту ће давати гђца Драга *Милојевићева*, Евхариту гђа Александра *Гошићка*, Фаона г. *Матејић*, Рамнеса г. *Васиљевић* а првог сељака г. *Спиридоновић*. Приказ се даје у претплати на непар а режију води г. *Диник*.

— **Академијина награда најбољем спису за народ.** Председништво Српске Краљевске Академије у Београду на своме састанку од 5. о. м., одлучило је, на основу стручних реферата г. г. дра Јована Скерлића и Јер. Живановића, да се спис г. Ж. О. Дачића: „Како моји живе“, као најбољи од поднетих списа, награди наградом задужбине Димитрија Стаменковића за најбоље списе за народ. Награда је хиљада динара у злату. Спис г. Дачића штампаће се у двадесет и пет хиљада примерака и раздаће се бесплатно народу.

— **СВАКИ ИНТЕЛИГЕНТАН СРБИН ТРЕБА**, поред издања Српске Књижевне Задруге, да има и **„Српске Класичне Писце“**: *Дела Ђуре Јакшића*, у четир књиге (1600 страна) **у претплати** — до св. Јована — **10 К**, у фино енглеско платно повезане К 12. **Издавач: »НАПРЕДАК« — ЗЕМУН.** П.

Новости са стране.

— **Разбојничка похара банке.** У *Блажу* (у Ердељу) десила се прошле ноћи смела провала у тамошњу једну банку. У »Адриа«-банку увукли су се прошле ноћи провалници и проврти́ли су Вертхајм-благајне и покупили из њих сву готовину и вредносне папире. Жандармерија, која је обилазила местом, видела је у банци у 3 сата ноћу светлост и неко сумњиво кретање и провалила је у просторије банке. Ту је нашла провалнике управо на делу око бушења благајне. Затечени на делу, провалници скочише кроз прозор, а жандармерија за њима. Ова јурњава трајала је равно осамнаест километара, кад је најпосле пошло жандармима за руком, да ухвати провалнике. То су два Грка: Константин Домајотис и Константин Саротис. У њих су нађене све покрадене вредности и то 6.500 круна у вредносним папирима, а око 14.000 круна у готову новцу. Свезани допраћени су провалници у Будимпешту, те су течајем дана преслушавани и признадоше свој чин.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 7. децембра. За председника угарске делегације биће изабран барон Љ. *Ланг*, а за потпредседника гроф Август *Зичи*.

Париз, 7. децембра. Заступничка комора усвојила је огромном већином гласова уговор с Немачком о Мароку.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »Браника«.

Краљ Фрања Јосиф врло опасно болестан?

Будимпешта, 8. децембра. „Будапешти Хирлап“ доноси алармантну вест, да је Њ. В. **краљ врло опасно оболео.** Од времена на време спопада га *слабост срца* и више пута на дан заспи. Нема воље за јело, а опште осећање указује знаке **опште слабости.**

Италијанско-турски рат.

Рим, 8. децембра. Поводом тога, што је Турска уступила луку Солум Мисиру, овде веле, да Турска може уступити или поклонити, што хоће, али друкче стоји са примаоцем поклона, који прималац не сме заборавити, да супрот њему стоји Италија, јер је Италија прогласила свој суверенитет над целом Трипотанијом, дакле и над Солумом.

Русија и Америка.

Уешингтон, 8. децембра. Заступничка кућа је примила резолуцију, којом се трговински уговор Сједињених Држава са Русијом од г. 1832. отказује.

Грозна породична трагедија у Херцеговини.

— *Убио браћа и жену, па себе.* —

Из Билећа пишу „Цетињском Вјеснику« 25. новембра за овај грозан догађај:

Јуче се у селу Оцићима одиграла грозна породична трагедија, којој су биле жртва три људска живота. Браћа Ђоле и Васо Милошевић били су у Америци око 5 година, где су зарадили подоста новаца и љетос су се оба вратила из Америке кући у Оциће. Ту се брат Ђоле ожени доста лијепом сеоском дјевојком прије један мјесец дана и живио, колико се знало, у слози и љубави и са својом младом женом и братом.

Јуче је Ђоле отишао на Меку Груду, да купи вина и ракије, јер су му сјутра дан имали доћи родитељи женини у походе. Када се вратио иза подне кући, нашао је своју жену где реди вуну и упитао је за брата Васа. Жена му је рекла, да је отишао још јутрос у сусједство послом. Он је пошаље, те га она дозове кући.

Како се међу њима развила свађа, ради чега и како је дошло до страшног и крвавог призора, то нико не зна.

У вече је наљегла једна жена испред њихове куће и, видјећи хаљине испред куће, а киша је падала, почне звати у кућу да унесу хаљине, али се из куће није нико јављао. На то она уђеже у кућу и повири у собу, кад има шта видјети. Ђоле, жена му и брат Васо леже *све троје мртво* у соби, а соба плива у крви. Она брже запомаже сељане, те се окупи сва родбина и сусједи, не би које повратили у живот, али је све троје било већ мртво. Васо је био погођен куршумом из револвера у руку и у уста, те му је сва лубања разнесена и мозак просут; млада жена била је израњена једном у срце, од чега је одмах умрла, а Ђоле је нађен погођен у чело и код њега је био крвав нож и револвер. *Жени је још био одрезан нос.* Према томе Ђоле јој је одрезао нос, изранио је по рукама, кад се бранила, а онда јој задао смрт ударцем у срце. Брата је убио из револвера, а онда најпошље и сам себе.

Шта га је навело на злочин, позитивно се не зна, али кад се узме, да је од старине обичај у Херцеговини *казнити жену за прељубу резањем носа*, онда се може мислити, да је Ђола на ово крваво дјело натјерала љубомора и мисао, да му је жена невјерна, али, како сусједи кажу, његова је жена била у томе *невина*. Зашто је убио брата, или из сумње или што је бранио снаху, такође се не зна.

Овај догађај изазвао је у свему котару саучешће према староме оцу Ђолову, који је ето за један моменат остао без два своја сина и снахе, која му је, како сам он вели, била добра и послушна.

ПОШТОВАНИМ ПРЕТПЛАТНИЦИМА.

Пошто се ова година ближи своме крају, то смо ради, да своје књиге закључимо. Услед тога умољавамо и овим путем све оне пошт. претплатнике, који нам, било за последњу, било за остале четврти што дугују, да се што пре сете своје дужности и дуг свој измире. Неугодно нам је, ако се морамо лаћати другог пута и начина, да до свог праведног потраживања дођемо. Ако је до чекања, било га је доста.

АДМИНИСТРАЦИЈА „БРАНИКА“

Уметност.

Српски Књижевни Гласник о оперетама.

Под уредништвом Јована *Скерлића*, професора на београдском универзитету, излази под именом „Српски Књижевни Гласник“ један добро уређиван повремени месечни књижевни лист, на коме раде одличне снаге прекосавске наше браће. У једном од последњих бројева тога листа у рубрици „Уметнички преглед“ изашла је кратка расправа *о оперети* поводом гостовања осечке трупе. Ту расправу у изводу доносимо, пошто се и код нас оперета почиње све више на нашој позорници одомаћивати.

„Осечка трупа је донела у Београд оперету, једну врсту музичко-драмских дела, о којој се код нас у извесним кру-

говима врло лепо мисли и чак јој се придаје и нека виша уметничка важност. Оперета је, за неке наше људе, потребан почетак једнога вишега уметничког развоја. она је први ступањ, преко којег публика мора да пређе, ако хоће да се попне на висину уметничког разумевања. **Неоснованост** *овога мишљења* помогла нам је доказати Осечка Оперета, и то је једина ствар, којом нас је задужила. Јер, својим радом она је из вечери у вече пружала све виднијих доказа: да је **оперета једна уметничка мизерија, једно зло,** *које када отме маха, може да стане на пут чиставом уметничком развоју* једне неразвијене публике

И, чудновато, наша публика, која нема јачих музичких традиција, и до данас још није могла да се извуче из уметничке једностраности, у којој живи, и да добије мало ширу подлогу за општији и интензивнији уметнички развој, та наша публика има дубоку антипатију према оперети! То се јасно истицало сваке вечери за време осечкога гостовања, а најјасније то је било оних вечери, када су представе морале бити отказиване због слабе посете, и што је трупа напустила нашу, иначе врло широкогруду и гостољубиву престоницу, пре одређенога времена. Не би се могло казати, да је то због немузикалности наше публике. На против! То све иде њој у корист. Јер када је имала прилике да слуша чисту и здраву уметност, коју је интерпретирала Загребачка Опера, пунила је кућу и успела је не да скрати, него да продужи гостовање њено.

Не бежи наша публика од оперете због своје немузикалности, не можда зато, што је оперета изнад њена разумевања, *него што јој је плиткости и површности, глупости и тривијалности, грубости и нискости њена* врло јасна, што има толико урођене музичке интелигенције, да јој није било тешко прозрети је.

А оперета је имала у нас врло преданих поштовалаца. Било је и покушаја, да се она одомаћи: тако злосрећна Београдска Опера. Она је, нарочито после беспримерно рђаво изведених и због тога потпуно неуспелих првих оперских покушаја, неговала само лакрдију и оперету. И место успеха, она је неукусним репертоаром и посве слабом интерпретацијом баш помогла публици, да што пре дође до убеђења: да се тако не негује права уметност, да све то постоји само ради трговачке спекулације. Заслужен неуспех Београдске Опере био је потпун. Он је највиднији доказ, да је већ крајње време размислити о условима за правилан музички развој наше публике, и пружати јој оно, што ће јој бити од користи и што ће она са пуно љубави и одушевљења прихватити.

Код нас је *оперета пропала*, значи да је публика изнад ње. Тако звано »оперско питање« је опет нерешено остало."

Као што видимо, у престоници Србије, која има независну државност, не може да се одомаћи опера и оперета тамо, где би држава и материјално могла притећи у помоћ. А код нас ће то ићи још теже, јер се уметници те струке јако наплаћују. Ако смо добро извештени, управитељ наше позоришне дружине и певач на позорници г. Жарко *Савић* има годишње плате 4800 К, а осим тога и неке престојбе од прихода позоришних представа. Његова госпођа супруга, као стална гошћа нашега народног позоришта, излази месечно на 300 до 400 К, а сада је ангажована на годину дана и субрета гђца Фрида *Гросова* са 400 К месечне плате. То ће све да јако оптерети наш позоришни буџе, који је и ове године показао дефицит поред свих напора управе и дружине.

Српско Народно Позориште.

Ред позоришних приказа у Новом Саду.

У четвртак, 8. (21.) децембра, овде *први пут*: **»Сафа«**, жалосна игра у пет чинова, немачки написао Грилпарцер, превео Јован Грчић. Приказ *у претходни на непар.*

У петак, 9. (22.) децембра, овде *по други пут*: **„Отмица Сабињанака“**, шаљива игра у четири чина, немачки написао Павле Шентан, превео Михаило Р. Поповић. Гђа Олга *Теодоровићка* и г. Коста *Теодоровић* са Заједнице из Пожаревца као гости, прва у улози Пауле Голвицове, други у улози винара Гроса. Приказ *у претходни на пар.*

Усуботу. 10. (23.) децембра, овде првипут: **»На уранку«**, опера у једном чину. музика од Сташе Биничког. — За тим, овде *по седми пут*: **»Избирачица«**, шаљива игра у тричина, написао Коста Трифковић. Приказ *у претходни на непар.*

Спремајте омладину за све корисне, напредне, привредне послове и струке.

Народ, који није напредан, који нема јаког средњег сталежа, такав народ прегазиће други пре а после.

---

†

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

У мојој големој тузи, што ме изненада постиже 2. (15.) децембра о. г. губитком мог првенца, мог милог

ЂУРИЦЕ ЛОНЧАРА

ученика српске велике гимназије новосадске,

ублажише ми у многом бол моји и покојникови пријатељи својом услужношћу и својим саучешћем, те се осећам дужна, да им се и овим путем топло захвалим. Наиме се лепо захваљујем г. *Миливоју Жупанском* и супрузи му *Милеви*, као и г-ђици *Марти Хиртовој*, који су ми дете у болести неговали и у мојој сломљености примили и узели сву бригу око укопа и око спремања мртвог тела за пренос нашој кући у Дрежницу. Захваљујем се и г. г. дру *Александру Коди* и дру *Миладину Свињареву*, који су све употребили да ми спасу дете, али је божија воља била да га из њихових руку прими раније у своја недра. Захваљујем пречасном г. *Тоши Милићу* пароху, г. *Слави Сигелсбергеру* и супрузи му као и г-ђама: *Бранчићки, Капамацинци* и *Ковачевићки* који су ме ноћу дочекали и у мојој големој несрећи први ми пружили помоћи и утехе. Захваљујем г. дру *Душану Радићу*, управитељу гимназије и разредном старешини мога милог Ђурице и г. *Александру Замуровићу*, друговима мога Ђурице, *Добротворној Задруги Српкиња Новосадкиња, ученицама и колегији српске више девојачке школе* као и осталим пријатељима и познаницима, који су у својим изјавама саучешћа тражили начина да ми олакшају бол и тугу за изгубљеним благом. Нека је топла хвала и мојим кумовима *Татаровићима* и *Чакринима* као породици г. *Миливоја Жупанског*, који су положили лепе венце на мртвачки одар нашег милог покојника. Најпосле нека је хвала и свима другима, који нам ма у чему учинише услуге у нашој несрећи и који испратише мртво тело нашег драгог покојника на пут вечности.

У *Новом Саду*, 4. (17.) децембра 1911.

Драга Лончар,

ожалошћена мати у име своје, у име оца, брата и сестре покојникове.

685 1—1

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

8. децембра 1911.

Пшеница нова	К	11·10—15
Пшеница средња	„	10·70—80 —
Зоб нова	„	9·——·—
Јечам	„	9. ——
Кукуруз нови	„	7·50—70
Кукуруз у клипу	„	5·60—·——
Лањик	„	——
Горушица	„	6· 50· —
Пасуљ бели	„	14·——·—
Пасуљ жути	„	15·50——·—
Пасуљ кулаш	„	14·50——·—

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	80—86
Свињи тешки по кили	1 К	00—·20
средњи „ „	1 „	00—·16
„ лаки „	1 „	00—04
„ мршави пар 160—200	„	
Теоци по кили	1 „	16—20
Јагњци по кили	„	
Овци по пару 36 40	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	40—
Јаја 6 комада	„	—2)

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
СТЕВАНА ЂИТКОВА
у Госпођинцима
потребује **ДВА ШЕГРТА** из боље куће.
Ступити могу одмах. 582 2—3

ЧУДО ОД БУКВАРА!

Из овога буквара научи и најстарији човек **за 12 дана да чита и пише.** А како има у буквару још 70 слика и много лепих и поучних приповедака, то је врло згодан за читање и онима, који знају читати. Имам преко 1000 признања. Ко ми пошаље са поштанском упутницом **70 пот.** (филера) тај добија буквар са плаћеном поштарином. У Америци продаје ове буквре: Woja Jowanowich 621 So. Third Street. Steelton Pa.

Хомоксил (Уљма), (Temes m.)

Љубомир Јовановић
528 15-30 шк. управитељ и учитељ.

ПРОМЕСЕ

Аустријске Кредит срећке
од године 1858.

Главни згодитак	К	300.000·—
1 згодитак	по „	60.000.—
1 „	„ „	30.000.—
2 згодитка	„ „	10.000.—
2 „	„ „	4.000.—
3 „	„ „	3.000.—
3 „	„ „	2.000.—
35 згодитака	„ „	800·—
3352 згодитка	„ „	400·—

Жребање 2. јануара 1912. год.
Цена К 20·—
издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
деон. друштво
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА
ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА
У НОВОМ САДУ
у сопственој кући, Дунавска улица бр 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске прав. цркве, наиме: **одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полијеља** (ћоке цветови), **целивања** на лиму, **икона** на платну и на артији и т. д. Израђујем **барјаке, заставе** за певачка друштва, од најједноставнијих до најскупоценијих, везене златом и свилом. Призната радионица као најусавршенија, **иконостаса, Христових гробова, певница** и т. д. **добра** радионица свештеничких **хаљина** и велик избор **шешира, камилавки** и **појасева.** Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а **сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани ценовник шаљем на захтев бадава.**

Адреса за наруџбине: НИКОЛА ИВКОВИЋ UJVIDÉK.
566 7—20

Дукати мали и велики (сеферини)

ОД ГОДИНЕ **1912.**

могу се добити по врло повољној цени у

МЕЊАЧНИЦИ ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У НОВОМ САДУ

и у филијали Централног Кредитног Завода д. д. у Сенти.

Исто тако купујемо по врло повољној цени старе бушене и небушене дукате.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Бранка«.
Штампарија деоничарског друштва »Бранка« у Новом Саду